

Tribina “Podrži i potpiši ProGlas” u Zrenjaninu

Poziv na dizanje glasa

VREME

DODATAK nedeljniku VREME br. 1717 od 30. novembra 2023.

Tribina “Podrži i potpiši ProGlas” u Novom Sadu

Šta ja mogu da uradim?

Tribina “Podrži i potpiši ProGlas” u Zrenjaninu

Poziv na dizanje glasa

“ProGlas” je inicijativa koju je pokrenula grupa uglednih ličnosti Srbije. Oni su pozvali građane da ustanu protiv nepravde, poniženja, urušavanja institucija, kriminala, demografskih poraza i dramatičnih socijalnih raslojavanja, pojava sa kojima se naša zemlja danas suočava. Potpisnici teksta inicijative smatraju da svaki građanin treba da nađe mesto u širokoj skali suprotstavljanja društvenom sunovratu, bilo jednostavnim izlaskom na izbore, bilo kao kontrolor izbornog procesa, bilo kao učesnik protesta ili onaj koji širi istinu, ohrabruje uplašene i budi uspavane.

Trenutno je ProGlas potpisalo oko 150.000 građana, a serija tribina na kojim se predstavlja inicijativa ProGlas započela je u Zrenjaninu 13. novembra, u Zoni društvenog dijaloga. Na tribini su učestvovali: glumica Svetlana Bojković, glumac Dragan Bjelogrić, sudija Apelacionog suda u Beogradu i književnik Miodrag Majić, kao i profesor Pravnog fakulteta u Beogradu Miodrag Jovanović. Moderatori su bili glavni urednik nedeljnika “Vreme” Filip Švarm i zrenjaninska profesorka Senka Jankov. Debatu je, u saradnji sa građanima okupljenim oko “ProGlasa”, organizovao nedeljnik “Vreme”.

Tribina je nakratko bila prekinuta kada je u prostoriju ušla grupa članova Srpske napredne stranke.

SENKA JANKOV: Prostor Zone društvenog dijaloga odgovara svrsi zbog koje smo se ovde našli, ali njegovi gabariti su neprimereni značaju događaja. Mnogi su se zapitali zašto ovde, zašto ne negde gde ima više mesta, gde bi svi mogli da stanemo, gde bi svi mogli da se bolje vidimo. Razlog za to je ružan: svi prostori koji pripadaju građanima Zrenjanina a koji su namenjeni ovakvim događajima, odnosno razmeni mišljenja i javnom dijalogu – za nas su zatvoreni. Niko nije hteo da izda prostor za našu tribinu, što je

pokazatelj koliko se vlast trudi da onemogući građanima da budu informisani o izbornom procesu i izbornim mogućnostima, koliko onemogućava razmenu mišljenja, slobodu govora i okupljanja, pogotovo u manjim sredinama. Olakšavajuća okolnost je to što napolju imamo video-vol, pa će građani koji nisu mogli da uđu na njemu pratiti razgovor.

Za početak bih da kažem nešto o važnosti ova što večeras organizujemo. U procesu učenja o holokaustu, kojim se dugo bavim, postoji jedan

interesantan pojam, a to je pojam *bajstendera*, posmatrača. Posmatrači su u procesu dolaska nacista na vlast jedini imali mogućnost da odluče kako će da deluju, kako će da se ponašaju, da li će da naprave iskorak, da li će da naprave akciju i pokušaju nešto da spreče ili da se nečemu suprostave, ili će da okrenu glavu i prave se da ništa ne vide. Smatram da smo suviše dugo bili posmatrači u svom sopstvenom životu i životu našeg društva, i da smo došli u situaciju da nam država bude oduzeta, da bude oteta od ljudi koji smatraju da imaju pravo da svaku rupu u zakonu iskoriste za ličnu korist i da nas na svaki mogući način spreče da zaista budemo građani u sopstvenoj zemlji. Mi smo država u kojoj su gotovo sve društvene institucije potpuno razorene, u kojoj ni jedna društvena struktura nije celovita, niti postoji bilo kakva vrsta plana ili bilo kakva vrsta mehanizma kojim bi se ona mogla popraviti uz sadašnju vlast.

Mi ćemo danas, uz ove divne goste koji su nas počastili svojim prisustvom, da razgovaramo o tome zašto je važno da naša građanska prava, koja imamo samim time što smo građani ove države, iskoristimo na pravi način. Zašto je važno da prestanemo da okrećemo glavu na stranu, da prestanemo da žmurimo i da prestanemo da se plašimo. Zato ću ovo moje uvodno obraćanje završiti rečenicom koja može biti moto ovog skupa i svih naših budućih tribina – ova zemlja nije samo njihova, ona je malo i naša!

FILIP ŠVARM: Trudićemo se da budemo što koncizniji i što jasniji. Pokušaćemo da otvorimo dijalog, a očekujemo i pitanja iz publike. Hajde da počnemo od sudije Majića. Pratim politički život već 30 godina i ne mogu da se setim da sam prisustvovao, od kasnih devedesetih do danas, tribini na koju se nije moglo ući i gde su ljudi stajali napolju. Kao da nas je sve uhvatila apatija. Zato nisam očekivao ovako veliki broj ljudi.

MIOBRAG MAJIĆ: Najpre, hvala Zrenjanincima, hvala što ste došli i što niste prestali da živite i da verujete. Ja nisam iznenađen brojnošću, ma kako to zvučalo. Mislim da će nas biti još više na narednim našim susretima. Svaki glas i svaki čovek oslobađaće nekoga do sebe i sasvim sam siguran da će to ići do brojki kojim se sada i ne nadamo. Ali, to nije najvažnija stvar. Najvažnija stvar u svemu ovome, a zato smo se i okupili, jeste da pokušamo da se probudimo i trgnemo. Kao što je rečeno, ova zemlja je i malo moja, ova zemlja je i naša, i to samo naša, nas građana. Ponekad damo punomoćje nekim ljudima da je vode, oni to rade na različite načine, ali ona je naša i isključivo naša. Kad ste dali punomoćje, možete da

ga tražite nazad ako ste nezadovoljni. Građani su dali punomoćje i sada su ostavljeni sa strane. Zamislite kako bi to u običnom životu izgledalo – dali ste nekom punomoćje, a on vam kaže: ti nas sad uopšte ne interesuješ. Sada ja imam punomoćje i mogu da radim šta god hoću. Mogu da prodam kuću, mogu da prodam deo stana. Mogu da vas razvlastim od imovine. Pitaću te ponovo za jedno pet-šest godina šta mi sliš, a u međuvremenu ćuti i tapši.

Ćuti i budi srećan zbog toga što se nije desilo nešto još gore, što nisam pored kuće prodao i sve ostalo. Većina se nekako pomirila sa takvom situacijom, kao da je to nešto normalno, a to je sve samo ne normalno. Sve ovo što radimo i što pokušavamo da uradimo – jeste poziv na dizanje glasa.

ŠVARM: Gospodine Bjelogriću, brojni ljudi su potpisali “ProGlas” i svakim ih je danom sve više. Šta se, u stvari, želi sa tim potpisima, šta oni znače?

DRAGAN BJELOGRIĆ: Želim da se zahvalim Zrenjanincima što su došli u ovako velikom broju. Za razliku od Švarma, očekivao sam veliki odziv. Nadam se da od danas kreće buđenje jednog novog građanskog pokreta, koji je inicirao krik nas četrnaestoro koji smo uzeli sebi za pravo da ga iniciramo. Ovo je prva tribina “ProGlasa”. Očekujem da ćemo u razgovoru sa ljudima širom Srbije doći do zajedničkih pravaca delovanja u cilju promene celog sistema. Svi znamo – najveći je problem to što ljudi više ne veruju političkim akterima smatrajući da se samo menjaju čuveni Kurta i Murta. A tako propuštamo da promenimo stvari na kojima zaista počiva naše društvo. Zvuči idealistički, ali mi mislimo da možda možemo da pokrenemo lavinu promena. Na kraju, istorija nam kazuje da su velike promene nastale iz idealizma. Ne znam koliki su dometi “ProGlasa”, ali ako svako od ljudi koji su ovde pročita naš apel svojim prijateljima, i ako se oni slažu sa njim, podrže ga i šire dalje, onda je ta lavina moguća. Nije samo pitanje koliko će potpisa da se skupi već da počnemo da razgovaramo koje su to ključne stvari koje bismo mi kao građani mogli da ponudimo kao rešenja iza kojih bi narod želeo da stane. I da kažemo: evo, ovo vam narod poručuje, za ovo je spreman da se bori. Ne znam da li smo u stanju da to uradimo, zaista ne znam, ali evo, došli smo sa uverenjem da možda možemo da pomerimo stvari sa mrtve tačke.

Poslednjih dana ovi iz vlasti mi poručuju da uzimam nekakve pare od države. Evo, ja sad iz Zrenjanina poručujem njima: postoji zakon o poreklu imovine, postoji i ne primenjuje se. Evo, pozivam ih da

ga primene na meni, neka urade popis moje imovine i sagledaju kako sam je zaradio, ali pozivam da to urade i sa imovinom Željka Mitrovića, Dragana Vučićevića, Ane Brnabić i Aleksandra Vulina, recimo. Pa da vidimo šta su oni imali pre deset godina i kako su stekli to što danas imaju. Nema nikakvih problema. Hajde da krenemo od tog jednog zakona. Hajde da počnemo da primenjujemo taj zakon.

Danima slušam kako Miodrag Majić ima nekakvu zgradu. Odlično! Ako Majić ima zgradu, hajde da vidimo šta ti, Vuline, imaš! Šta imate vi, hajde da ih sada sve ne imenujemo. Hajde da pokrenemo poštovanje zakona! Vi ste vlast, vi imate mehanizme, hajde da proverimo to što tvrdite. Evo, ja sam spreman. Jeste li vi spremni? Nadam se da ćemo vrlo brzo imati neki mejl, neki telefon, neku adresu gde će građani moći da prijave svaku uzurpaciju, svaku pretnju, svaki pokušaj manipulacije. Hajde da se oslobodimo straha. Ova grupa će pokušati da pronađe advokate, da pronađe stručne ljude koji će pomagati u tome. ŠVARM: Da li vas dobro razumem? To će uskoro biti na sajtu "ProGlasa"?

BJELOGRLIĆ: Da, biće na sajtu "ProGlasa". Ljudi će moći da prijavljuju svako maltretiranje, svako sejanje straha, svaku pretnju, svaki pokušaj manipulacije, ove igre sa adresama i izbornim prijavljivanjima boraovišta. Hajde da jedni druge ohrabrimo da se to prijavi. Da se zaista probudimo. Ne želim da ovo zvuči kao demagogija. Želim, naprotiv, da napravimo konkretne korake koji će nas probuditi. Imaćemo, recimo, inicijativu kako treba da se napravi taj REM (Regulatorno telo za elektronske medije), kako da bude nezavisan od političke većine i da profesionalno radi svoj posao. Pokušaćemo to da uradimo sa ljudima koji su stručni u toj oblasti. Nismo mi najpametniji, nećemo mi da pravimo platforme za političke stranke. Mi ćemo samo pokušati da delujemo kroz razgovor, a tome i služe ove tribine, da čujemo ljude i da pokušamo da probudimo najvredniji deo Srbije. One časne, poštene, vredne, radne ljude koji sada ne veruju da je nešto moguće promeniti. Te ljude moramo da probudimo i ohrabrimo, jer oni su Srbija.

ŠVARM: Profesore Jovanoviću, od trenutka kada je nastala grupa "ProGlas", krenuo je histerični napad vlasti na njene inicijatore, najviše na gospodina Bjelogrića. Da li to pokazuje matricu ponašanja ove vlasti i da li je to zapravo pokušaj zastrašivanja građana?

MIODRAG JOVANOVIĆ: Nema tu ničeg specifično drugačijeg od onoga što vlast radi svakodnevno, godinama. Stalno poručuju da je zabranjeno reći bilo

Niko nije hteo da izda prostor za našu tribinu, što je pokazatelj koliko se vlast trudi da onemogući građanima da budu informisani o izbornom procesu i izbornim mogućnostima, koliko onemogućava razmenu mišljenja, slobodu govora i okupljanja, pogotovo u manjim sredinama —S. Jankov

šta protiv nje. Samo su ovde imena koja su poznatija, pa su te optužbe i malo veće, pa su zamotane u nekakve formulacije koje više zveče, ali suština je ista. Zatire se svaki oblik kritičkog mišljenja. Zatire se na svakom koraku. Ovo je društvo jednodimenzionalno. Ovo je društvo u kojem ne možete slobodno da saopštite svoje mišljenje.

Na mnogo načina vraćeni smo u pretpolitičko doba. Vidim ovde ljude, mogu da procenim njihove godine: znaju šta to znači, znaju da je devedesetih godina zanovljen nekakav pluralistički sistem u ovom društvu i siguran sam da mogu da vide da je u nekim aspektima danas gore nego ikada. To što ne možemo da iznajmimo adekvatne prostore da se sretne i razgovaramo – postaje normalnost. Ne da vam neko da besplatno, već da iznajmimo. I to zato što predstavljamo tobože pretnju državi. A pretnja smo državi zato što onaj koji vlada poistovećuje sebe sa državom. A država smo zapravo svi mi, građani.

Hoću da kažem da smo ovakve reakcije vlasti i očekivali, ali ne hajemo na pretnje i dezinformacije. One nas neće sprečiti da radimo to što radimo. Činjenica je da na napade ne možemo da odgovorimo u medijima u kojima se oni dešavaju – govori da živimo u raspolućenom društvu i da je neko oteo nacionalne frekvencije. Kada bi se zakon dosledno primenjivao, niti jedna od televizija sa nacionalnom pokrivenošću ne bi imala frekvenciju, a javni servisi bi bili to što bi trebalo da budu – javni servisi. Dakle, ne treba nama ništa naročito novo, samo da se zakoni ove države dosledno primenjuju.

Vladaju najbezočnije laži koje će, kako vreme odmiche, biti sve veće, ali sam siguran da će to kod građana izazvati samo žešću reakciju i želju da se probude, da dignu glas i uzmu stvari u svoje ruke. A to je ideja "ProGlasa".

Građani koji nisu uspjeli da uđu u prostorije Zone društvenog dijaloga prate tribinu na video-bimu ispred

ŠVARM: Gospođo Bojković, Zrenjanin se već dvadesetak godina muči sa problemom pijaće vode. Promenile su se vlasti, ali sada je jedna već jedanaest godina tu. Kako je moguće da ljudi toliko dugo nemaju adekvatnu vodu u česmama i da uglavnom ćute? Kako ohrabriti ljude da uzmu olovku i da pokušaju nešto da promene?

SVETLANA BOJKOVIĆ: Mislim da ljudima ne treba ohrabrenja, oni imaju lične motive. Da li postoji nešto gore od toga da nemaš valjanu vodu? To je prosto normalna situacija, da jedan grad nema vode za piće već dvadeset godina. Svaki put kada mi neko pomeni Zrenjanin, prvo pomislim na to. Ti ljudi, mislim da njima ne treba podsticaj. Stvarno verujem u njih, da će oni uzeti olovku i reći – pa, stvarno, dosta više!

Sa druge strane, videla sam ovaj Linglong: mislim da Zrenjaninci stvarno imaju dubokih motiva da uzmu olovke i da izađu i glasaju, baš zbog te nevolje koja ih je snašla pre dvadeset godina, a koja traje do danas. I zbog nevolja koje su tek na pomolu. Kako sam se raspitala, u tom Linglongu uopšte ne rade naši ljudi. Da li je to tačno?

SENKA JANKOV: Kada je reč o radnoj snazi u Linglongu, setimo se velike afere sa Vijetnamcima, koji su bili žrtve trgovine ljudima i koji su na neki način uspjeli da se vrate kući. Ono što pouzdano znamo jeste da se cela teritorija fabrike tretira kao deo kineske države. Naša policija i ambulanta kola nemaju pravo da ulaze u nju osim ako nisu pozvani. U nekoliko nesreća su stradali naši radnici...

U tom trenutku ulazi zamenik gradonačelnika Zrenjanina sa četiri mlađe muške osobe i dve devojke. Ne razume se od negodovanja šta pričaju, osim što je jasna želja da ometaju nastavak tribine. Ljudi uzvikuju: “Napolje bre!” i “Ua!!!”.

SENKA JANKOV: ... U stvari, obezbeđenje je naše, ali su većina radnika Kinezi, koje mi ne poznajemo i koji se na neki način drže u tajnosti.

ŠVARM: Molim vas, molim vas da se svi smirimo, imaćete priliku da postavite pitanje, a sada nemojte ometati tribinu. Imaćete mogućnosti da kažete što želite, a sada idemo dalje, idemo dalje, hvala vam. Okrenite se svi prema meni i nastavljamo gde smo stali.

SVETLANA BOJKOVIĆ: Molim vas, nemojte da nasedate provokacijama. Ovo je sve da bi nas posle proglasili divljacima.

ŠVARM: Idemo dalje. Gospodine Majiću, čuli smo da se grupa “ProGlas” okupila, između ostalog, i da ponudi izvesna rešenja. Kada razgovarate sa ljudima, jedan od najvećih problema koje spominju jeste – nepravda. Vi dolazite iz pravosuđa, vi treba da utvrdite šta je Pravda, a šta nije. Kako da građani Srbije konačno dođu do pravde?

MAJIĆ: Odgovor je težak, komplikovan, ali i relativno jednostavan. Ako imate nesporne, svakodnevne potvrde o vezama organizovanog kriminala i vrhova države, ako imate ozbiljne tvrdnje da korupcija prožima svaki segment društva, ako imate slučajeve gde jedni delovi sistema optužuju druge za saradnju sa kriminalnim grupama; dakle, ako imate javne tvrdnje aktera da je država povezana sa mafijom – onda je to znak da smo ozbiljno zastranili. I potrebno je jasno i glasno objasniti građanima da smo debelo zastranili. A oni to moraju da razumeju i uzmu stvar u svoje ruke.

Tek nakon toga možemo sagledati zašto smo došli u ovu situaciju. Zašto smo birali ljude koji su apsolutno nesposobni? Zašto smo birali ljude koji su sumnjivi? Znae, mene i dalje na neki način fascinira kako glasamo na izborima. Recimo, da tražimo

Društvo u kojem ne vladaju zakoni, ne razlikuje se od mafijaškog udruženja. Mafijaško udruženje takođe ima hijerarhiju. Mafijaško udruženje takođe ima nekog na čelu. Mafijaško udruženje onima koji ga poštuju pruža zaštitu dokle ga poštuje. Jedino što suštinski mafijaško udruženje razlikuje od države jesu zakonitosti —M. Majić

profesora koji će podučavati naše dete bilo čemu, raspitali bismo se ko je taj čovek. Kakvi su mu dosadašnji rezultati? Šta je radio do sada? Da li je, ne daj bože, činio nekakve nepodopštine? Zamislite da vam neko kaže kako on šuruje sa mafijašima, da ima veze sa dilerima droge. Da li biste dali dete takvom profesoru? Ne moram ni da dajem odgovor. Ali da ne spominjemo decu, slično bismo reagovali kada bi u pitanju bio vodoinstalater, ne bismo ga pustili u kuću. Pa zašto onda biramo takve ljude da nam vode državu!? Nekako mislimo da to nema veze. Znači, prvi korak je – javno reći da smo ozbiljno zastranili, i to je razlog zašto smo se okupili, da to ljudima saopštimo...

Kako kaže Bjelogrić, rekoše pre neki dan da posedujem zgradu. Zove me tast i šali se: “Ti nama nisi rekao, kriješ od nas tu velelepnu zgradu”. Zamolio sam ga da na konkretnom primeru pokaže ljudima u Arilju koliko bezočno lažu. Ljudi me tamo znaju, i znaju da to nije istina. Mogu sutra za mene reći i da sam ubica. Verujem da će jednog dana neko za sve ovo morati da odgovara, za ovo huškanje ljudi na ljude, za mržnju koja se svakodnevno proizvodi.

ŠVARM: Šta očekujete od 17. decembra? Šta je uspeh, a šta neuspeh? I još jedno pitanje. Da li i ova tribina i ovo što radite pokazuje da se apatiji u Srbiji nazire kraj?

BJELOGRIĆ: Da verujem da se ljudi ne mogu probuditi iz apatije, verovatno ne bih ni sedeo ovde. Bio sam na demonstracijama ove godine. Govorio sam na njima. One su me izvele iz jedne vrste depresije. I sam sam počeo, mada sam po prirodi optimista, da sumnjam kako je nemoguće bilo šta promeniti u našem društvu. A zapravo sam se najviše plašio šta mladi ljudi misle. Ako su i oni u to poverovali, to bi me potpuno porazilo. Moja generacija je takva kakva jeste, pretrpela je štošta i nije uspela da ostavi nekakvu pristojnu zemlju svojoj deci. Uplašio sam se da deca nisu

digla ruke od Srbije. Kada smo pokretali sve ovo, često sam razmišljao o tome da smo mi oko “ProGlasa” entuzijasti, da je baviti se prosvetiteljstvom na Balkanu – čak utopizam. Ali, istovremeno sam govorio sebi da će makar ti klinici, ti neki mladi ljudi videti da postoje neki koji se bune, a koji su za njih neka vrsta autoriteta, ili nisu, svejedno. Bar su čuli za njih i verovatno mogu da pretpostave da ne moraju da rade to što rade. Znaju valjda da od ovoga nemamo nikakve koristi, na protiv. Možda će reći: “Pa nije baš sve propalo, nisu svi pristali na to da ovde nema popravke, da je sve otišlo dođavola!” Ako ništa, hajde makar zbog toga da radimo to što radimo. Bio bih i time zadovoljan, ali pošto sam po prirodi takav – očekujem mnogo više. Očekujem ozbiljne lančane reakcije. U tom smislu, i od 17. decembra očekujem dosta!

ŠVARM: Profesore Jovanoviću, očekuje nas 17. decembar. Srbija je toliko devastirana da mi nemamo niti jednu iole valjanu televiziju sa nacionalnom pokrivenošću. One koje imamo proizvode zombiranu publiku, koja je spremna da sluša svađe, tučnjave, suluda obraćanja... Sve institucije su ili urušene ili bar narušene. Šta će nas zapravo čekati posle 17. decembra? Koliko će se vremena utrošiti da se Srbija vrati u iole normalno stanje?

JOVANOVIĆ: Svaki veliki put počinje prvim korakom. Moramo napraviti taj prvi korak, ali ne treba da imamo iluzije da je put kratak. Nažalost, dugačka je cesta pred nama, u vraćanju ovog društva na zdrave osnove. Gde god zagrebemo, mi vidimo samo trulež i rastakanje sistema. U ovakvom okruženju plivaju samo oni koji i inače plivaju u izopačenom sistemu i koji profitiraju od njega. Dakle, neophodno je da napravimo prvi korak, a preporod će trajati dugo.

Postoji čitav set zakonskih propisa koji samo čekaju da budu primenjeni. Stalno govorim, prava mera reforme pravosuđa je – bar jedna pravosnažna presuda visokom državnom funkcioneru. Biće i toga, ne verujem da iko u Srbiji misli da je sada takvo stanje

Postoji čitav set zakonskih propisa koji samo čekaju da budu primenjeni. Stalno govorim, prava mera reforme pravosuđa je bar jedna pravosnažna presuda visokom državnom funkcioneru. Biće i toga, ne verujem da iko u Srbiji misli da je sada takvo stanje da baš ni jedan visoki funkcioner neće odgovarati nakon nezavisnog sudskog procesa —M. Jovanović

da baš ni jedan visoki funkcioner neće odgovarati nakon nezavisnog sudskog procesa. Jasno je da se trenutno takvi slučajevi stavljaju u fioke. U ovom društvu neki su “jednakiji” od drugih. Vidim da je vlastima zasmetalo to što je Bjelogrić naše društvo nazvao “zverinjakom”. To što je on rekao ne implicira da smo svi mi koji ovde živimo zveri, već upravo da je režim instalirao pravilo da su oni koji ga čine “jednakiji” i bolji od nas, da se zakoni na njih ne primenjuju. Bilo da se radi o kaznama za bahato parkiranje, bilo da se radi o tome da nečijem rođaku neće biti suđeno za krivično delo ili će biti najblaže osuđen, bilo za krađu novca građana...

ŠVARM: Gospođo Bojković, naši građani prisustvuju strašnoj devastaciji prirode. Ovakav udar na ekologiju je nezapamćen. Da li je moguće stati na kraj uništavanju prirode, zraka, zemlje, vode?

SVETLANA BOJKOVIĆ: Apsolutno je moguće. To je nešto na šta svi imamo pravo – zemlja, voda i vazduh. Oni nisu svojina grupe ljudi već vlasništvo svih građana. Najnormalnije je da se to brani. Ima puno građanskih pokreta širom Srbije koji se bore protiv uništavanja životne sredine. Priroda se uništava, a postoje planovi da se sa tim nastavi. Planiraju se najpriljaviji rudnici, a onda nekoga ko stane u odbranu prirode, vode i vazduha, proglase za neprijatelja ekonomskog napretka. Za mene je potpuno normalno da čovek štiti zemlju, vodu i vazduh, jer su to stvari koje su neophodne za njegovu biološku egzistenciju, pre svega. Nas koji podržavamo ekološke proteste neprestano etiketiraju, za mene, recimo, kažu da sam “čuvena ekološkinja”. Kao, ja se ne razumem u ekologiju. Pa, šta ja imam da se razumem u ekologiju?! Postoje naučnici koji nas upozoravaju da se priroda u Srbiji uništava na svakom koraku i koji su zbog toga marginalizovani.

ŠVARM: Da li neko od govornika ima da kaže još nešto, nešto što nisam pitao? Pozvao bih potom publiku da postavlja pitanja.

MAJIĆ: Biću kratak. Činjenica je da jednom sudiji u redovnim, normalnim okolnostima ovde ne bi bilo mesto. Da smo uređeno društvo, ja ne bih bio ovde. Ali, mi ne živimo u normalnim okolnostima, mi nismo normalno društvo. Želeo sam svojim prisustvom da ohrabrim ljude, nadam se da ću u tome donekle uspeti. Već sam to rekao i nije u pitanju nikakva floskula. Osećam da će neko biti pozvan da sultanu prinese moju glavu, pokrene postupak da me razreši sudijske funkcije zbog toga što sam na ovim našim tribinama i što sam jedan od inicijatora “Pro-Glasa”. Potpuno sam spreman na to. Ne može se ovo promeniti bez žrtava. Ne može. Jednostavno, ne možemo se kriti u udobnosti svoga doma i očekivati da neko drugi ovo reši. Nemam problem sa tim. Da budem sudija u zemlji bez zakona – ja to neću. Ako treba da budem sudija, biću sudija u zemlji zakona i suda. Ako je to nemoguće, nemam nikakav problem da to ne budem.

Mnogo je teže nekim drugim ljudima i ja sam toga svestan. Ali, hteo sam i na ovaj način nešto da poručim. Mi smo svi isti, samo imamo druge poslove. Znam da pritiskaju ljude, da im prete otkazima, da ih teraju da potpisuju pristupnice, da ih teraju da obezbeđuju sigurne glasove. Ali, mora se rizikovati ako se želi istupiti iz jednog nakaradnog sistema. Čovek nije rođen i niko vam taj život nije dao da biste bili rob i da biste nekome prikupljali sigurne glasove. Pogledajte se i kažite – neću to da radim. Neću to više da radim.

JOVANOVIĆ: Nadovezaću se na Majića. Pitanje je kome se obraćamo. Mnogi će reći – ljudima koji već misle isto što i mi. A to onda nema bog zna kakvog efekta. Siguran sam, međutim, da i vi i mi u svom okruženju imamo one koji su pritisnuti brigama, ucenama da će izgubiti zaposlenje, koji su prinuđeni da budu kapilarni glasovi, da idu na mitinge, a da sve

to čine protiv svoje volje. Bitno je da im poručimo da su tako dovedeni u najnedostojanstveniji položaj. Vlast im, dakle, saopštava da nije dovoljno to što su završili škole, što su stekli diplome, u radu mnogo toga naučili, već da posao mogu imati samo i jedino ako podržavaju ovu vlast. Da li ima nedostojanstvenije pozicije od toga? Ti ljudi moraju da shvate da njihov posao neće biti ugrožen ako dođe do promene vlasti. Molim vas da tu poruku ohrabrenja prenesete tim ljudima, jer sumnjam da će njih biti na našim tribinama. Oni drugi koji su na funkcijama isključivo zahvaljujući partijskoj knjižici, koji su, recimo, na mesto generalnog direktora EPS-a došli sa pozicije vlasnika pečenjare, oni treba da se brinu. Njima se svakako ni ne obraćamo, jer su oni devijacije u sistemu koji hoćemo iz temelja da menjamo. Siguran sam da svako od vas misli kako to treba da bude prvi korak u željenoj temeljnoj promeni sistema.

SENKA JANKOV: Htela bih i ja da se nadovežem na ovo što su sudija Majić i profesor Jovanović rekli. Možda će neko od vas pomisliti: okej, ovo su ljudi koji su došli iz Beograda. Beograd je veliki grad i ima mnoge mogućnosti. Kad oni odu, mi ostajemo ovde sa svim onim čime smo okruženi, otići ćemo sutra na posao, pa će tamo da nas gledaju ovako ili onako. Postavljaće nam razna pitanja ili će nas uslovljavati. To, nažalost, jeste istina, to se dešava. Međutim, želela bih nešto da podelim sa sugrađanima.

Od maja vodim sudski postupak koji se, nažalost, još uvek nije završio. Bila sam, naime, disciplinski kažnjena, bila sam suspendovana sa posla zato što sam pozvala svoje učenike da izađu na protest protiv nasilja. Optužena sam za političku zloupotrebu svog položaja i mnoge druge stvari su se tu "nakačile". Da li sam se plašila? Pa, jesam. Mnogo sam se, međutim, više plašila toga šta će biti kada budem ponovo stala pred svoje učenike. Kako ću sa svojim obrazom? Jer, ja jedino imam svoj obraz i profesionalan lični integritet. Svi mi imamo svoje poslove. Svi imamo neke kompase, i kako bih ja na sebe gledala da sam okrenula glavu i da sam rekla da je sve okej, da sam priznala da sam pogrešila, jer mi je rečeno da će sve biti u redu ako priznam da sam pogrešila i ako se

pokajem. Kako bih tada stala pred učenike i učila ih o društvu, o kulturi, o vrednostima ako nisam ta koja se za bori za njih? Ja jesam na neki način njihov model, na neki način neko koga oni slušaju. Kako bih svom detetu pogledala u oči jednog dana kada bude odlučivao da li će da ode ili da ostane?

Mislim da su uložili veliki, ali ipak smatram da je došao momenat kada treba da prestanemo da se plašimo. Što više nas bude progovorilo, što više nas bude napravilo korak napred, što više nas bude pričalo sa svojim komšijama ili poznanicima koji su u dilemi, koji nisu sigurni, to je izvesniji naš put do zdravog društva, radi kojeg smo se ovde i

okupili.

PITANJE IZ PUBLIKE: Kako ćemo se izboriti za pravdu u društvu koje vode ljudi sa kupljenim diplomama? Da li je Srbija uopšte država ako se u njoj ne poštuju zakoni?

ŠVARM: Mislim da je ovo bilo pitanje za sudiju Majića.

MAJIĆ: Zapravo, suština vašeg pitanja je da li ćemo uspeli da vratimo zakonitost u ovo društvo. Biće teško, ali moramo to učiniti. Društvo bez zakona – to je anarhija, to je rulja. Društvo u kojem ne vladaju zakoni, ne razlikuje se od mafijaškog udruženja. Mafijaško udruženje takođe ima hijerarhiju. Mafijaško udruženje takođe ima nekog na čelu. Mafijaško udruženje onima koji ga poštuju pruža zaštitu dokle god ga poštuje. Jedino što suštinski mafijaško udruženje razlikuje od države jesu zakonitosti. Da je zakon gospodar svima i svakome bez obzira na kojem se položaju nalazi. Mi smo jako daleko od toga. Mi smo užasno daleko od toga i zato se najvećim delom nalazimo tu gde se nalazimo.

Nekada je ljudima teško da shvate da je korupcija direktno vezana sa visinom njihovih plata. Da je korupcija u javnim nabavkama direktno vezana za to što decu lečimo sms-porukama. Da je korupcija direktno vezana za to što nemamo lekova. Ljudima je to teško objasniti, ali sve to je direktna posledica korupcije i bezakonja. Nikada u istoriji nismo bili jedna od najbogatijih zemalja na ovim prostorima. Ali, ima li zaista bilo kakvog opravdanja što smo redovno jedna od najsiromašnijih? Između bezakonja i korupcije i toga kako živite – najdirektnija je veza. ¶

Zvuči idealistički, ali mi mislimo kako možda možemo da pokrenemo lavinu promena. Na kraju, istorija nam kazuje da su velike promene nastale iz idealizma —D. Bjelogrić

Tribina “Podrži i potpiši ProGlas” u Novom Sadu

Šta ja mogu da uradim?

Tribina inicijative “ProGlas” u Novom Sadu održana je sedam dana nakon zrenjaninske. U međuvremenu su u režimskim medijima nastavljeni napadi na pokretače “ProGlasa”. Sala Radničkog doma bila je mala da primi sve Novosađane koji su želeli da prisustvuju debati, pa je ispred zgrade montiran video-bim, na kojem su brojni građani pratili tribinu uprkos hladnoći. Mogli su da je gledaju i na društvenim mrežama, u toplom domu, ali su svojim prisustvom želeli da pošalju poruku i vlastima i sugrađanima.

Učesnici tribine koja je održana 20. novembra bili su: profesorka Ivanka Popović, bivša rektorka Univerziteta u Beogradu; pravna ekspertkinja Marijana Pajvančić; glumac Dragan Bjelogrić; profesor beogradskog Fakulteta političkih nauka u Beogradu Filip Ejodus; reditelj Srdan Golubović i novinar i voditelj Zoran Kesić.

Tribinu je moderirao novinar Željko Bodrožić, a uvodne reči izgovorio je Novosađanin Marko Vejinović, osnivač filmskog festivala “Obnova”.

Debatu je, u saradnji sa građanima okupljenim oko inicijative “ProGlas”, organizovao nedeljnik “Vreme”.

MARKO VEJINOVIĆ: Pripala mi je čast da najavim ovaj razgovor. Ili divan. Došli smo, naime, večeras da se izdavanimo... Pozvan sam kao neko ko je posvetio svoje mlade godine radu u kulturi. Kao sluga sedme umetnosti, sa svojim drugarima i drugaricama pokrenuo sam jedan filmski festival boreći se sa vetrenjačama.

Dobrodošli u otetu prestonicu kulture! Ona je ota jer je neko odlučio da razdvoji kulturu na podobnu i nepodobnu, na one koje su srcem hteli da učine nešto za ovaj grad i na one druge koji su prosto videli priliku za sebe. Došao sam da vas iskreno zamolim da se, kada večeras odete u svoje domove, setite vaših snova. Malo pričamo o njima, a trebalo bi. One kojima je sve isto i koji ne žele da se pomere, možda će pogurati vaši snovi.

Verujem da svi mi ovde u prostoriji sanjamo slične snove. Vreme je da prestanemo samo da sanjamo i da počnemo da ih i živimo. Hvala vam što se došli da se izdavanimo večeras!

ŽELJKO BODROŽIĆ: Dobrodošlicu želim i vama u sali i onima koji su ostali ispred nje. Veliko interesovanje pokazuje da je “ProGlas” nešto što su građani Srbije iščekivali. Oni su kao i potpisnici “ProGlasa” – željni promena u ovom društvu. Svi znate šta piše u “ProGlasu”. Odlučili smo da ne oduzimamo vreme, ali je bitno da citiram ovaj zaključak: “Srbija je naša zemlja i zato je ovo zajednička borba u kojoj treba da dokažemo kakvi smo i koliko nas je. Ta borba je zasnovana na lekcijama prošlosti, jasnom uvidu u sadašnjost i, što je ključno, posvećena

budućnosti Srbije”. Mi smo ovde zato što smo optimisti i zato što verujemo da su promene u našoj zemlji – moguće.

Neizmerno mi je drago što moderiram tribinu “ProGlasa” u Novom Sadu. Meni je, kao Vojvođaninu, Novi Sad isto što i Beograd – prestonica. Počecemo razgovor pitanjem za profesorku Marijanu Pajvančić. “ProGlas” počinje rečima – drage građanke i dragi građani. I nije slučajno što su na prvom mestu građanke. U Srbiji su žene većina i njihov glas može biti odlučujući. Šta vi kažete na to?

MARIJANA PAJVANČIĆ: Žene su zapravo grupa nevidljivih birača kojima se retko ko obraća. Smatram da je bitno da posvetimo pažnju svim onim grupama birača koje obično zaboravljamo. Kada sam dolazila na tribinu, mislila sam da treba da pričamo o tome kako stoje stvari u ovoj našoj zemlji. Međutim, vama to ne treba pričati, pogotovo ne ženama i aktivistkinjama, koje prepoznajem u publici. One to najbolje znaju. Treba da umesto toga pokušamo da damo odgovor na pitanje – šta ja mogu da uradim?

Kada razgovarate sa vašim susedima, i ženama i muškarcima podjednako, podsetite ih da su naše bake 1942. godine usred rata, peške, iz svih krajeva Jugoslavije, bivše nam zajedničke države, došle u Bosanski Petrovac da osnuju AFŽ (Antifašistički front žena). Osim što su se borile protiv fašizma, one su se borile i za pravo žena da glasaju. One su nam dale moć u ruke i alat. Alat je glas, a da li će ga ko koristiti – to je njegovo pravo. Iz poštovanja prema tim ženama, ipak izađite na glasanje, prošetajte dvadesetak metara do biračkog mesta. Podsetite sve koji su zaboravili da ženama tada nije bilo lako, ali da su uspele. Verujem da ćemo i mi uspeti, i da ćemo se tako odužiti našim bakama. Recite vašim sugrađankama – onima koje kažu da će možda ostati kod kuće, koje ne znaju da li će da glasaju, koje kažu da nemaju za koga da glasaju – da ne treba u njihovo ime niko drugi da odlučuje. To je prvo. Pitajte ih i ovo: kako bi izgledala Srbija kada bi ti odlučivala? Da li bi u Srbiji svakog meseca bile ubijene po tri žene? Pitajte ih – šta biste promenile da svima bude bolje? Dakle, uradite nešto same, svaka ono što može. Po mom mišljenju, rezultata će biti.

Uz nas i sa nama žive i osobe sa invaliditetom, žive stariji ljudi. Ako im je potrebna pomoć da glasaju, pomozite im. Dovoljno je da kao komšinica 72 sata ranije, dakle, tri dana pre izbora – prijavite izbornoj komisiji da dođe na određenu adresu jer taj birač ili biračica hoće da glasa kod kuće. Ako se boje da nekoga prime u stan, idite kod njih i popijte kafu dok obave glasanje.

Treba stalno ponavljati da su organi za sprovođenje izbora u prvom redu odgovorni za njihovu regularnost. I treba im reći da će onaj ko ne radi svoj posao za to i odgovarati —M. Pajvančić

Pitala sam se takođe šta možemo da učinimo da ohrabrimo naše građane u dijaspori da izađu na izbore. Možemo pozvati prijatelje i poznanike koji žive u raznim zemljama i pojasniti im šta treba da urade, da se prijave u ambasadu, i tako dalje. Da pozovu svoje prijatelje i poznanike da takođe glasaju. U Nemačkoj živi 450.000 naših državljana, u Austriji više od 100.000, u Britaniji više od 8.000. Ohrabruje podatak da se s vremenom broj biračkih mesta u inostranstvu povećava. Dakle, to su naši građani koji su otišli zato što im je tamo negde bolje, a možda će upravo njihov glas biti presudan da se vrate ovamo. I to im poručite.

Postoje tri važne stvari na ovim izborima. Prva je da izađemo na izbore i iskoristimo glasačko pravo, iskažemo svoju volju. Druga je – kontrola izbora. Hoću da se zahvalim svim onima koji su pozitivno odgovorili na našu molbu da budu u proširenom sastavu biračkih odbora. Ne volim kada se kaže da oni čuvaju kutije. Ne čuvaju oni kutije, već našu slobodu koju smo izrazili glasovima u tim kutijama.

I treće, to je zaštita biračkog prava. Treba stalno ponavljati da su organi za sprovođenje izbora u prvom redu odgovorni za njihovu regularnost. I treba im reći da će onaj ko ne radi svoj posao za to i odgovarati. Svaki birač treba da zna koja su njegova prava. Pitala sam koleginicu da li zna koja prava ima. Ona kaže – znam, imam pravo da glasam. I šta još? Pa, kaže – ne znam. E pa dobro, onda ćemo napraviti popis tih prava, pa će svaki birač znati šta sve može da uradi.

Poslednja naša odbrana i odbrana našeg glasa jesu sudije. Sudska vlast je jedina grana vlasti u kojoj žene prevlađuju. Sada bih da se obratim bivšim studentima sa molbom da se sete Dušanovog zakonika, u kojem je stajala rečenica koju je Dušan Silni izgovorio i zapisao: “A sud da ne sudi po naredbi carskoj, nego po zakonu”. Ni više ni manje od toga. Koristićemo sve pravne instrumente koji nam stoje na raspolaganju. Obraćaćemo se svim institucijama koje o tome mogu da odlučuju. Tražićemo od njih da donesu valjane odluke i pokazaćemo da ima načina da se stvari uredi. Završiću time da je predlog za ocenu ustavnosti jednog podzakonskog akta koji je donela Republička izborna komisija, dovela do toga da je on morao da bude promenjen. Eto, prva mala pobeda, ali očekujemo i druge.

BODROŽIĆ: Profesorka Ivanka Popović je donedavno bila rektorka Univerziteta u Beogradu. Mislim da ste dobro i časno branili nezavisnost univerziteta i da ste stajali uz svoje studente kada je trebalo. I sada su vam studenti u fokusu. Govorite o slobodnoj volji i solidarnosti, ali i pozivate studente da ne budu pasivni i da uzmu vlastitu sudbinu u svoje ruke. Oni su itekako važni na ovim izborima.

IVANKA POPOVIĆ: Tako je. Dobro večer, dragi aktivisti inicijative “ProGlas”. Pretpostavljam da znate da su moji koreni u Novom Sadu. Stoga sam uzbuđena što vam se obraćam. Na putu smo, po pozivu, svratili do naših dragih poljoprivrednika, koji su takođe aktivisti i koji se bore za bolje sutra. Ako sam dobro razumela, 75 traktora i mnogo, mnogo više ljudi protestuje i biće uporni sve dok se ne izbore za fer uslove za svoj rad. Divim im se na istrajnosti i nadam se da će uspeti, a to će se desiti ako budu imali podršku svih nas.

Takođe znate da je moja tema – obrazovanje. Ceo radni vek provela sam na matičnom fakultetu, a posle u Rektoratu ispraćajući brojne generacije studenata i posmatrajući kako se okolnosti menjaju. Tako sam neplanirano počela da se interesujem i za osnovno i srednjoškolsko obrazovanje gledajući kakvi nam bruceši dolaze. Obrazovanje je značajna tema koja zahteva, po mom mišljenju, nadstranačko rešenje. Pitanje je to od egzistencijalnog i nacionalnog značaja, gde stranačke razlike ne bi smele da stoje na putu da bismo došli do kvalitetnog sistema obrazovanja, koji će na odgovarajući i fer način i nagraditi i vrednovati rad prosvetnih radnika – od vaspitača, učitelja, nastavnika, pa do najviših nivoa obrazovanja. To je cilj koji ne može da se postigne u jednom mandatu, odnosno u kratkom roku. Kada već imamo ovakvo grupno opredeljenje sa željom da nam bude bolje, kao što je ovo “ProGlasovo”, izuzetno je važno da se založimo

Ako ste mladi, važno je da glasate jer je u pitanju vaša budućnost. Ako želite da ostanete u Srbiji, možda će vaš glas biti presudan da se to i desi, da ne morate da idete odavde. Ako ste roditelji ili bake i deke studenata koji planiraju da odu u inostranstvo, onda je vaš glas još važniji, kako biste stvorili uslove koji će vašu decu i unuke zadržati ovde. Naravno, oni imaju slobodnu volju, neki će da odu, neki će da ostanu. Ali, hajde da obezbedimo takve uslove života i rada da oni imaju što više razloga da ostanu ovde —I. Popović

i za održivu budućnost obrazovanja. Mnogo novca poreskih obveznika odlazi na obrazovanje, ali žali bože što taj novac dobrim delom završava u inostranstvu, zbog odlaska mladih ljudi.

Zašto je važno da izađemo na izbore, nezavisno od toga za koga ćemo da glasamo, jer je to pitanje slobodne volje? Ako ste mladi, važno je da glasate jer je u pitanju vaša budućnost. Ako želite da ostanete u Srbiji, možda će vaš glas biti presudan da se to i desi, da ne morate da idete odavde. Ako ste roditelji ili bake i deke studenata koji planiraju da odu u inostranstvo, onda je vaš glas još važniji, kako biste stvorili uslove koji će vašu decu i unuke zadržati ovde. Naravno, oni imaju slobodnu volju, neki će da odu, neki će da ostanu. Ali, hajde da obezbedimo takve uslove života i rada da oni imaju što više razloga da ostanu ovde.

Srbija je danas spolja izolovana, iznutra zarobljena – u pitanju je tzv. spin-diktatura. Spin-diktatura je tip režima u kojima se ne vlada isključivo prinudom i prisilom. Ima i toga, naravno, ali tehnologija vladavine se pre svega zasniva na medijskom spinovanju, na konstantnom fabrikovanju laži o sopstvenim uspesima, kao i laži o protivnicima režima —F. Ejduš

Ne smemo da budemo nestrpljivi. Kada dugo traje situacija sa kojom se ne slažete, biće potrebno i mnogo vremena da se ona promeni. Prvi korak u dobrom pravcu je da glasamo za one koji vrednuju znanje, koji će učiniti da se ljudi zapošljavaju na osnovu sopstvenih kvaliteta, a ne na osnovu partijske pripadnosti. Verujem da zajedno možemo mnogo toga da učinimo i hvala vam mnogo što ste ovde večeras.

BODROŽIĆ: Srdane, vi ste reditelj, ali i predsednik Festivala autorskog filma. U petak počinje 10. festival. Rekli ste da je rađanje kvalitetnog festivala dugotrajan proces, da zahteva istrajnost. Tako nekako možemo reći i za ovaj proces, koji niti počinje niti se završava ovim izborima?

SRDAN GOLUBOVIĆ: Jeste, mislim da nas veliki posao čeka i da ništa neće biti gotovo nakon ovih izbora. Ideja "ProGlasa" nije da se bavi promenom vlasti, nego da se bavi promenom sistema. Da se iz korena promeni sistem koji je postao potpuno nakaradan. To je dug proces i trebaće nam puno ovakvih razgovora. Mislim da je promena sistema, u stvari, promena kulture dijaloga. Za mene je nepodnošljivo živeti u zemlji u kojoj čovek ne može otvoreno da kaže šta misli, odnosno da zbog svake misli koja se ne sviđa vladajućem sistemu mora da snosi konsekvence, biva proglašavan za neprijatelja, izdajnika... Stvaranje klime u kojoj ćemo moći slobodno da razgovaramo – jedna je od osnovnih ideja "ProGlasa".

Druga stvar koja je za mene ključna kada je reč o promeni sistema – jeste solidarnost. Mislim da je solidarnost najvažniji deo građanske kulture. Baš smo malopre pričali kako se u osnovnim školama danas, za razliku od godina kada sam ja bio osnovac, strašno favorizuje kompetitivnost, da roditelji potenciraju da njihova deca budu najbolja. Umesto da se razvija solidarnost. Imaće ceo život da budu kompetitivni, a solidarnost je nešto na čemu se temelji humano društvo. Ono što smo videli da se dogodilo u Bavaništu upravo to pokazuje. Kada

se pojavi neka sila, agresija, i njoj se suprostavi solidarnost, onda se to završi onako kako se jedino može završiti – izvinjenjem. To što se desilo u Bavaništu za mene je najlepša stvar koju sam video u prethodnih par godina, jer zaista govori o tome da nije tačno da ne može ništa da se uradi. Nije tačno. Kada nas ima više, kada smo solidarni i kada verujemo svojim komšijama, onda zaista imamo snagu da demistifikujemo nasilničku retoriku i nasilnički način ponašanja.

Važno je i da razbijemo retoriku kako ne možemo ništa da promenimo, da ne možemo da promenimo društvo i da ne možemo da promenimo ovu zemlju. Predajem na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu i pitao sam studente da li glasaju. Rekli su mi uglavnom da do sada nisu glasali, da misle da svojim glasom ne mogu da urade ništa. Ja sam im odgovorio da zapravo mogu da urade svašta i da je svaki glas užasno važan. Strašno je važno ohrabriti mlade ljude da glasaju, ali ne tako što ćemo reći da su ovi izbori istorijski i da posle njih neće biti ništa. Moramo da izbacimo fatalizam sa političke scene. Biće još izbora i ova bitka će biti duga. Ovo nije trka na 100 metara. Ovo je, nažalost, maraton. Nažalost ili na sreću, zato što ideja za koju se mi borimo nije samo promena vlasti već promena sistema. Znači, mi se ne borimo za ono – da sjaše Kurta a da uzjaše Murta, nego se borimo da živimo u uslovima u kojima će promena vlasti biti normalna stvar, na kojima ćemo, ostvarujući svoje pravo na slobodan izbor, kreirati zemlju u kojoj ćemo svi slobodno živeti, na kojima ćemo birati budućnost, u koju verujem.

Svi smo mi ovde devedesetih šetali i lupali u šerpe, duvali u pištaljke i trube... Mnogi moji prijatelji, ljudi mih godina pitaju – kako te ne mrzi više, kako ti nije dosadilo? E pa, nije mi dosadilo. Borba za normalno društvo je dugotrajna i mukotrpana, ali ne postoji razlog da ne verujemo kako ćemo na kraju nešto da uradimo. Moja poruka ljudima koji razmišljaju da li da izađu na

Svi smo devedesetih šetali i lupali u šerpe, duvali u pištaljke i trube... Mnogi moji prijatelji, ljudi mojih godina pitaju – kako te ne mrzi više, kako ti nije dosadilo? E pa, nije mi dosadilo. Borba za normalno društvo je dugotrajna i mukotrpana, ali ne postoji razlog da ne verujemo kako ćemo na kraju nešto da uradimo —S. Golubović

izbore jeste da je to njihovo pravo, sloboda, sloboda izbora. Neće se menjati ovaj svet preko noći, ali ćemo zajedno, polako, kroz neko vreme, verujem, uspeti da ga promenimo.

BODROŽIĆ: “ProGlas” govori da su moguće promene ako svi zaista damo sve od sebe u narednim danima, mesecima, godinama... Filipe, “ProGlas” je sredstvo uz pomoć kojeg ćemo da dođemo do sistema koji će biti funkcionalan i koji će vrednovati ono što je pravo, istinsko. Kako da izađemo iz ovoga u čemu sada živimo, iz sunovrata svih vrednosti. Gde je izlaz?

FILIP EJDUS: Počeću kratkom retrospektivom. U Srbiji smo počeli da uvodimo demokratiju i višestranački sistem pre tridesetak godina. Prvih deset smo propatili u ratovima, u dezintegraciji zemlje, sankcijama, hiperinflaciji i pod bombama. Onda smo drugu deceniju donekle protračili u tranziciji koja se dosta sporo kretala. Bili smo zaglibljeni u mulju nedovršene tranzicije, da bismo u protekloj deceniji propali u živo blato autokratije. Stvoren je autokratski sistem na čelu sa ljudima koji su nas već jednom doveli do nacionalne katastrofe.

Srbija je danas spolja izolovana, iznutra zarobljena – u pitanju je tzv. spin-diktatura. Spin-diktatura je tip režima u kojima se ne vlada isključivo prinudom i prisilom. Ima i toga, naravno, ali tehnologija vladavine se pre svega zasniva na medijskom spinovanju, na konstantnom fabrikovanju laži o sopstvenim uspesima, kao i laži o protivnicima režima. Mi smo u društvu sa Erdoganovom Turskom, sa Orbanovom Mađarskom, Singapurom i nekim drugim režimima koji takođe potpadaju pod pojam spin-diktature. Spin-diktature su na klackalici. One imaju tendenciju ili da se vrate na put demokratije – pošto postoje nekakvi slobodni izbori – ili, sa druge strane, da skliznu u potpunu autokratiju. Mi se nalazimo na vrlo važnoj vododelnici i došli smo do konačnog horizonta iza koga se nalazi totalna autokratija. Ukoliko ne sprečimo dalje kretanje ovog broda u tom

pravcu, plašim se da ćemo se obreti u društvu koje više neće moći da se vrati na put demokratije. To se desilo, recimo, Putinovoj Rusiji. Zbog toga mislim da su ovi izbori jako važni iako, naravno, nisu istorijski. Možda do tog konačnog horizonta nećemo doći baš na ovim izborima, ali je pitanje vremena kada hoćemo i zbog toga je važno da se trgnemo, da se aktiviramo i da zaustavimo ove procese pre nego što postanu nepovratni.

E sad, zašto smo pokrenuli “ProGlas” i šta on u principu znači? Ljudi pitaju – pa dobro, potpisali smo i šta onda, toliko je bilo peticija i šta se desilo? Meni se čini da je ovaj put situacija malo drugačija. Zaista smo se trudili da stvorimo jedan budilnik, jedan kolektivni budilnik, ali ne onaj na kojem imate dugme za “snuz”. Ne, ovaj budilnik nema “snuz” dugme, on će da zveči ili da zvoni sve dok se svi građani ili dovoljan broj nas ne probudi, ustane i kaže – dosta je. I dok se sistem ne promeni iz korena.

Pitaju nas mnogi – da li ste se vi uključili u politiku, da li se bavite politikom? Pa evo, kao profesor političkih nauka, reći ću šta je politika. Ali, prvo ću da kažem šta “ProGlas” nije. “ProGlas” se neće baviti stranačkom politikom. Mi nemamo nameru da se kandidujemo na izborima, da se kandidujemo za političke funkcije u političkom smislu, ali politika je malo širi pojam. Još je Aristotel rekao da je čovek – političko biće. Svaki čovek je političko biće zato što živi u političkoj zajednici i normalno je da brine o javnom interesu i o javnom dobru. Kada idete ulicom i vidite bačenu ambalažu, vi ćete je pokupiti, tuđu ambalažu, i staviti u kantu za smeće. I to je politika. Kada protestujete zbog zagađenog vazduha – i to je politika. Kada ste nezadovoljni i gundate zašto je u javnom preduzeću na rukovodeće mesto došao neko sa kupljenom diplomom, a službenica koja radi duži niz godina i koja je vredna i kvalifikovana ne može da napreduje zbog tog partijskog funkcionera – i to je politika. Politika je i kada niste zadovoljni ogromnim

rastom cena. Ukoliko ste do pre tri godine mogli da izađete iz prodavnice sa tri ili četiri kese, sa istim novcem danas možete da izađete sa jednom kesom. I ako niste zadovoljni takvom situacijom – vi se bavite politikom. I to treba reći. U tom smislu se i “ProGlas” bavi politikom. Da, bavimo se politikom.

Hteo bih da se fokusiram na dve kategorije birača koji se nam jako važni. To su, pre svega, mladi. Po nekim istraživanjima, njih 40 odsto ne izlazi na izbore, a 80 odsto smatra da ne može da utiče na politički sistem. Više od 50 odsto njih hoće da ode iz zemlje. “ProGlas” im poručuje – bolje je da izađete na izbore nego da izađete iz zemlje. Mnogo je lakše. Druga kategorija je dijaspora. U Nemačkoj tek svaki stoti državljaniin Srbije glasa. Na proteklim izborima je bilo 30.000 birača dijaspore, i to uglavnom onih iz regiona. Dijaspore iz zapadne Evrope i SAD gotovo uopšte ne izlazi na izbore. Rok da se dijaspora prijavi je 25. novembar i ja ih ovom prilikom pozivam da se prijave u što većem broju.

Čuo sam pitanje: zašto bi oni bili zainteresovani da glasaju, oni su otišli iz ove zemlje? Pa, većina njih želi da se u nekom trenutku vrati, ako ne ranije – onda kada odu u penziju. Siguran sam da žele da se vrata u zemlju u kojoj zdravstveni sistem funkcioniše, u kojoj neće morati da čekaju tri godine na operaciju kuka i u kojoj će morati da pregled kod lekara zakazuju preko vladajuće partije. Verujem, dakle, da je u njihovom interesu da se u što većem broju prijave i da izađu na izbore.

Šta možemo da očekujemo od izbora 17. decembra? Oni, naravno, ne mogu da promene sistem iz korena, ali u najmanju ruku mogu otvoriti pukotinu u zidinima kojima su okružili Srbiju i da kroz tu pukotinu počnu da prolaze zruci slobode. Te pukotine će omogućiti da izniknu pupoljci demokratije koji će u konačnici da sruše nakaradni režim i uspostave, nadamo se, novi politički sistem. Zato, nije teško, izađite na izbore, pamet u glavu, olovku u ruke – do pobeđe!

Kako ubediti građane da izađu na izbore? Možda im nešto obećati? Možda im obećati da će biti svedoci ili direktni učesnici nečega tako uzbudljivog i nečega tako u ovom trenutku nezamislivog – a to su promene —Z. Kesić

BODROŽIĆ: Dragane, “ProGlas” je izazvao frontalni napad režimskih medija na sve vas. Tu su, naravno, i muke RTS-a. Ukupno su “ProGlasu” posvetili 30 sekundi, i to u nekom noćnom terminu. To su sve znaci koji pokazuju nešto. Pokušavaju da ceo “ProGlas” uguraju u opoziciju. Od prvog dana vas predstavljaju, u suštini, kao opozicionare, “đilasovce”, kako kažu. Kako se odbraniti od toga? Kako poručiti ljudima da je ovo nešto iznad toga?

DRAGAN BJELOGRLIĆ: Odgovarajući na vaše pitanje, nastaviću se na ovo što je Filip impresivno otvorio kao temu. Vlast je sve svoje resurse upotrebila protiv nas, rekao sam u “Utisku nedelje” pre neki dan. Posle sam se ugrizao za jezik – nisu možda baš sve. Mogu oni još dosta toga.

Mislim da je pojava “ProGlasa” nešto što oni nisu planirali, pa su požurili da nas što pre uguraju u opozicioni korpus. Dakle, mi ovo što večeras govorimo, i što govorimo svaki dan, i što ćemo govoriti i ubuduće – ne govorimo da bismo promenili neke stvari u ovom našem društvu nego da bi neki ljudi došli na vlast. Gurnuli su nas u opozicioni korups da bi svojim potencijalnim biračima rekli – ne, ne, ne, nemojte da verujete njima, to što oni govore je smišljeno – to je samo kampanja. E sada, mi nemamo mnogo resursa kakve oni imaju kada su mediji u pitanju, pa moramo – kako je rekao Srđan – da radimo ovo dugoročno.

Mi se obraćamo nezadovoljnim ljudima. “ProGlas” je potpisalo jako mnogo ljudi. Reći ću, međutim – to jeste dosta, ali je malo u odnosu na broj nezadovoljnih i zabrinutih. Neki od njih čak glasaju za vladajuću stranku. A istovremeno su nezadovoljni. Kada odu u prodavnicu, oni vide svakodnevna poskupljenja. Na svakom koraku vide nepravdu. Vide sve šta se radi. Ne treba narod potcenjivati. Znaju sve šta se radi – da ovaj postavlja ovoga i da onaj radi ono, ali nekako pristaju na to jer ih je ovih 30 godina nepostojanja institucija uverilo da to tako funkcioniše i da ne može biti drugačije. I zato su izgubili veru. Zato misle da se nikad ništa neće promeniti.

E sad, ova grupa entuzijasta koja se okupila i nazvala sebe “ProGlas” te pozvala ljude da im se priključe, pokušava da kaže – pa, nije to baš tako. Mogu se napraviti nezavisne institucije. Da li smo ikad probali da ih

Nikad nismo probali da se čujemo mi koji – nećemo funkcije, ne želimo da vladamo, već samo hoćemo da se neke stvari promene —D. Bjelogrić

napravimo za ovih 30 godina? Da li smo zaista probali? Koliko se sećam, u kratkom periodu vladavine Zorana Đinđića postojao je entuzijazam da se nešto može promeniti. Posle toga su započeli partijski dilovi i dogovori. Budimo iskreni, nijedna vlast nije pokušala da napravi nezavisno sudstvo.

Ako probudimo građane Srbije i ako se oni aktiviraju i poveruju da sve zavisi od njih, i ako nas bude ne 124 hiljade nego nas bude minimum 400-500 hiljada, e onda smo mi sila. Onda smo mi 400-500 hiljada ljudi koji smo uvezani i koji se čujemo i komuniciramo, i koji možemo jedni druge da bodrimo. Srdan je pričao o solidarnosti. Pa eto, da budemo makar solidarni. Kada je 400-500 hiljada ljudi solidarno – to nešto znači. Kada smo mi to imali? Da li je to neko probao da napravi? Nije. Evo, mi pokušavamo i jesmo idealisti.

Juče mi je neko rekao – jao, Bjelogriću, pa ti si još uvek utopista. Dosta više, kao neki klinac si i ložiš se na *Crnog bombardera*. Pa dobro, jesam – evo jesam. Ali, hajde da probamo nešto što nikada nismo. Nikad nismo probali da se čujemo mi koji – nećemo funkcije, ne želimo da vladamo, već samo hoćemo da se neke stvari promene. A to ne može bez građana. Svaki političar koji sutra dođe i zna da ga posmatra 400-500 hiljada međusobno povezanih ljudi, koji će da ga pitaju: šta radiš to – biće oprezan. Neće mu biti svejedno. Ovako, dok nas je malo, lako će oni da nas počiste. Zato bih ja voleo da nas je više.

Sve velike promene u svetu nastale su iz idealizma. Da nije bilo idealizma, ne bi bilo promena u celoj svetskoj istoriji. Samo, kada danas kažeš za nekog da je idealista – to znači da je budala. Pa, nemojte ljudi, nije baš tako. Pa mi smo bar predstavnici naroda koji je toliko glava izgubio, toliko ljudi je poginulo zbog nekakvih ideala. I to ne tako davno.

BODROŽIĆ: Zorane, kako probuditi građane – znaš li?

ZORAN KESIĆ: Ne znam, ali odista postoji budilnik koji nema opciju “snuz”. Zna da se emisija “24 minuta” bavi onim što neko drugi kaže, pa bih počeo tako. Filip je spomenuo pupoljke demokratije. To je divna rečenica, ali ja želim da se i u Jovanjici pojave pupoljci demokratije. Bilo bi lepo to videti za početak. (smeh) Bjelogrić je govorio da mi koji smo počastvovani da sedimo ovde na bini ne želimo nikakve funkcije. To je samo delimično tačno. Čujte,

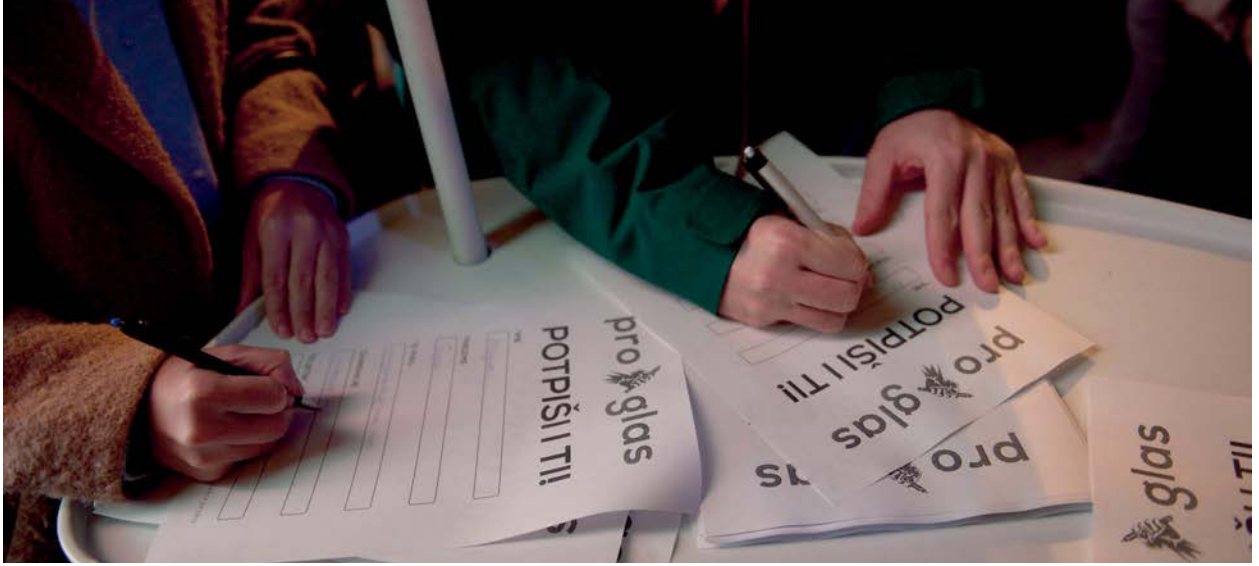

radni vek voditelja je ograničen, primećujem već da mi se kosa prorodila na više mesta – možda još pet, šest godina. Šta bi falilo da budem direktor RTS-a? (smeh) Pa dobro, ako ne ja, jer nemam završen fakultet, ne da nemam završen fakultet, nego nemam položen niti jedan ispit, evo može Draža, Dragoljub Petrović. Onda bismo došli do situacije – sjaši Bujke, da uzjaše Draža. (smeh)

Pre svega, velika mi je čast da govorim pred vama. Naravno, govorim svake subote u našoj emisiji, ali je drugačije govoriti u kameru i pričati pred ljudima od krvi i mesa, koji dele iste patnje i nerviranja kao i ti, i koji su pritom iz mog dragog Novog Sada. Nije šlihtanje. Mnoge sam divne dane, divne noći, kojih se čak ni ne sećam, a pogotovo mnoga jutra, proveo u Novom Sadu. E ta jutra, ti prvi zraci sunca kada se iz Petrovaradina mostom vraćam u Novi Sad – e, to je meni taj najlepši deo Novog Sada. Zato bih vas sada pozdravio sa – dobro jutro, Novi Sade!

Kako ubediti građane da izađu na izbore? Možda im nešto obećati? Možda im obećati da će biti svedoci ili direktni učesnici nečega tako uzbudljivog i nečega tako u ovom trenutku nezamislivog – a to su promene. Suštinske promene celog ovog mulja o kome su prethodnici govorili. Zverinjaka, kako bi rekao Bjela. (Obraća se Bjelogriću: “Opet će ‘Informer’ da nas napada”.) (Bjelogrić odgovara: “Napašće nas ionako”.)

Srdan je spomenuo one naše šetnje devedesetih, kordone policije itd. Gledaš samo da je policija ispred tebe jer su oklopljeni i možeš da im pobegneš. Davno smo to prošli. Sećam se kao klinac od 20 godina da sam imao energiju i idealističku viziju – kada smaknemo tog tadašnjeg koji nam je toliko zla učinio, sve će biti bolje. Verovao sam u to. U tim našim kolonama koje su trajale danonoćno, sećate se verovatno i sami, energija koju smo osećali u tim kolonama, sa tim pištaljkama, sa tim mladim ljudima, sa tim babama, dedama, decom, studentima – mogla se maltene nožem seći. Iako se ne poznajemo, iz pogleda smo tada svi shvatali šta želimo.

Možda nismo mogli jasno da definišemo šta je to, ali smo znali protiv čega smo – protiv laži, protiv smrti, protiv bolesti, protiv zatupljivanja mozga.

Mislio sam godinama nakon toga, u godinama razočaranja, da je ta energija zauvek izgubljena. Da je društvo definitivno atrofiralo sistematskim otupljivanjem u zdrav mozak, pre svega uz pomoć medija. A onda sam jednog dana, konkretno – taj dan ima ime i prezime, osetio istu energiju koja se može seći na ulici – u Beogradu, verujem i vi u Novom Sadu, kada ste sa mosta bacali cveće da ga donese reka u Beograd. Osetio sam tu energiju i spremnost ljudi da kažu – dosta!

Sada je pitanje – a šta su protesti doneli? Šta je opozicija uradila? Ne zanima me šta je opozicija uradila. Zanima me čovek. Zanimajte me vi. Zanima me ta reka ljudi i energija koju hoću ponovo da osetim i hoću da je moji klinici, koji imaju devet i šest godina, takođe osete. Ne u smislu da i oni moraju nešto da menjaju kada odrastu. Hajmo zajedno da se potrudimo da oni ne moraju ništa da menjaju, nego da se podrazumeva da vlast bude smenjiva.

Za mene bi normalno društvo bilo društvo u kome promena vlasti nije smak sveta. Kažu – hoće opozicija da se vrati da bi mogli opet da krađu. Pa, možda neće sada da krađu. Hoću da kažem – da postanemo takvo društvo u kome je promena očekivana i poželjna, da ne dobijam više ta pitanja – a šta će vaša televizija da radi jednog dana kada ne bude bilo više Vučića? Šta? Pa, bav ćemo se istim ovim. Bićemo korektivni faktor neke sledeće vlasti koja neće biti bogomdana. Bićemo ono što mislim da je zadatak i “ProGlasa” – da bude tu da kritikuje i one koji će doći.

“ProGlas” nisu samo Srdan, Dragan i ekipa, nego smo “ProGlas” svi mi. Ne samo svi mi koji smo potpisali taj ProGlas. Naglašavam da sam prvi put nešto potpisao. Moji stavovi su neupitni, ne politički i ideološki, već stavovi borbe za istinu, kao i Željkovi. Suština novinarstva je borba za istinu i preziranje i gađenje nad lažima.

Mi jesmo sila o kojoj je Bjela govorio, moramo samo da se podsetimo da smo sila, jer smo to malo zaboravili. Nije ni čudno što smo zaboravili pod ovakvom rafalnom paljbom i pritiskom vlasti i pripadajućih im tabloida i najogavnije žute štampe, ali moramo da se ponovo uverimo da jesmo sila. Ta sila se videla i u Beogradu nakon onih strašnih događaja. Ta sila se videla i u Novom Sadu. Ta sila se videla i u Bavaništu pre neki dan. Proradila je sila i proradio je inat. Naravno, vlast ima poluge moći, naravno da su zarobljene sve institucije, naravno da imaju sve medije, naravno da imaju zaposlene ljude koji se plaše, naravno da imaju moć prisile – vojsku i policiju, i naravno da vladaju čistim lažima. Laž je kada pošteni inspektori uhapsu onog iz Jovanjice, pa su oni proglašeni krivcima. Dakle, glavni narativ je laž.

E sad, mi smo ta sila, a šta nas spaja? Politički nismo isti. Neko je možda levo, neko je desno, ali ja sam uveren da ono što nas spaja, što spaja energiju ovih ljudi, što spaja i solidarne komšije iz Bavaništa koji su rekli – pre i traktorima zagradili ove – jeste istina. Nećemo više da trpimo laž. A laž stvara strah. E, to je to. Najjača odbrana protiv straha, iz mog iskustva i emisije koju radim, jeste istina. Dakle, ja ne blefiram da mi govorimo samo istinu. Međutim, potpisujem da sve ono što mi izgovorimo u emisiji – verujemo da je istina. Ono u šta verujete morate najglasnije da kažete, a za to postoji vreme, i mesto, i listić, i olovka, i to se zovu izbori. Dakle, to je 17. decembar.

U nekom normalnom društvu, Željtkovo pitanje – kako naterati građane da izađu na izbore – bilo bi suvišno. Podrazumevalo bi se da smo spremni da odlučujemo o svom životu, o svojoj sudbini i budućnosti svoje dece, unučadi, itd. U ovom društvu to, međutim, nije normalno, i zato treba da podsećamo i ubeđujemo građane, ne vas nego one koji se služe prežvakanim narativom, lenjošću mozga, filozofijom “svi su isti”... Nikada nisu svi isti. Uvek postoje nivoi. Pa i u smradu.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec